

ССНП – Юрченко О. С. Словник стійких народних порівнянь / О. С. Юрченко, А. О. Івченко. – Х. : Основа, 1993. – 176 с.

СУМ – Словник української мови : В 11-ти томах. – К. : Наук. думка, 1970–1980.

Анотація. У пропонованій статті розглянуто формування довкола спільної твірної бази – етноніма *циган* / *ром* образної парадигми, що включає морфологічні та морфолого-синтаксичні деривати. Встановлено, що образно-дериваційний потенціал досліджуваного мотиватора опирається на концептуальну структуру слова, а саме на етнічні стереотипи, сформовані впродовж тривалого часу.

Ключові слова: відсустантивні деривати, етнонім, образно-дериваційний потенціал слова, образна парадигма, стереотипні уявлення.

Summary. In the process of forming of Ukrainian language figurative units the choice of the motivator and its derivation potential are subordinated to metaphorical and, sometimes, metonymic modeling of associative-figurative representations about the element of reality.

In the presented article we aim to analyze the figurative-derivational potential of ethnonyms *tsyhan* / *rom* (*tsyhany* / *romy*), taking into account the ability of this motivator to form an expanded paradigmatic formation that has a tendency to expand into a word-building nest and also to describe the influence of traditional stereotypical notions of *Gypsy* / *Roma* on the structural and semantic peculiarities of figurative-derivational units of the Ukrainian language.

During the analysis, it was found that the formation of the figurative-derivational potential of ethnonym *tsyhan* (*tsyhany*) relies on the conceptual structure of the word, namely on ethnic stereotypes formed over a long period of joint residence of this ethnic group along with Ukrainians in one territory. A clear understanding of the indigenous population of its «primacy» with regard to appearance and moral qualities, traditionally ritual culture, way of living and farming led to the identification of distinct motivational features (aspects of semantics), which formed the basis for the forming of figurative derivatives of the Ukrainian language. The most important among them in word-building processes were associative-figurative connections, aimed at converging concepts based on similarity based on the black (dark) color and the features of character or behavior. Formation around the ethnonym *tsyhan* (*tsyhany*) figurative paradigm represented by the morphological and morphological-syntactic derivatives of the adjective, substantive, verbal and adverbial zones testifies to the «cultural elaboration» of this linguistic unit and its importance for the formation of lexical-semantic features of the linguistic picture of the world of Ukrainians.

Key words: substantivized derivatives, ethnonym, figurative-derivative potential of words, figurative paradigm, stereotypical representations.

Отримано: 9 серпня 2017 р.

УДК 811.161.2'373-112

В. В. Денисюк

ПРИВАТНИЙ ЕПІСТОЛЯРІЙ XVIII СТ.: КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ СТАТУС ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

XVIII ст. для дослідників історії розвитку української літературної мови становить значний інтерес. Наукові розвідки засвідчують, що лінгвісти по-різному потрактовують мовну ситуацію, що склалася на українських землях: від винародовлення України й формування російської літературної мови на українсько-церковнослов'янських мовних традиціях (І. Огієнко), «втомленості» староукраїнської мови та її занепаду у XVIII ст. (В. Русанівський) до тяглості й неперервного розвитку, відходу від церковнослов'янської писемної традиції та вибудовуванні нової літературної мови на народнорозмовній основі (В. Передрієнко). Домінантою попередніх двох століть стало жанрово-стильове збагачення староукраїнської літературної мови. Не можна стовідсотково погодитися з тими дослідниками, які кваліфікують XVIII ст. періодом занепаду. На загальному тлі розвитку держави це може видатися правдоподібним, однак конкретні сфери функціонування суспільства, зокрема й мови як суспільного явища, демонструють удосконалення й розвиток жанрів і стилів. У цьому аспекті помітне явище для досліджуваного періоду становить поступове виокремлення з офіційно-ділового власне епістолярного стилю. Протягом XVIII ст. спостерігаємо його жанрове розшарування, лексичне збагачення і специфічне граматичне оформлення.

Дослідження епістолярних текстів було і є на часі. В українстиці такі студії презентують переважно XIX–XX ст., тобто час, коли вже функціює нова українська літературна мова. До того ж звертає увагу, що мовознавці основну увагу зосереджують на листуванні відомих постатей, переважно письменників-класиків (див. праці А. Сагаровського, К. Ленець, С. Богдан, Н. Журавльової, Е. Ветрової, С. Ганжа, З. Мацюк, М. Фенко, та ін.), інтелігенції, еліти тогочасного українського суспільства, яка могла запропонувати лінгвістам «високоштильовий» продукт, до якого не потрапили багато одиниць різних рівнів мовної системи. Зокрема, якщо говорити про фразеологічний, то спостерігаємо дослідження переважно етикетної фразеології як складника початкового чи кінцевого протоколу листа. Функціонуванню власне фразеологізмів у контексті епістолярію Лесі Українки присвячена розвідка З. Мацюк і М. Фенко, які зазначили, що «письменниця не колекціонувала фразеологізми – вона вміло трансформувала ареальні фразеологічні одиниці задля збагачення української літературної мови. Це надавало їй листам більшої колоритності, глибшої експресивності» [2, 152].

Епістолярій XVIII ст. був об'єктом лінгвістичних студій. Зокрема, мовностилістичний аналіз цих пам'яток зробив В. Передрієнко в передмові до видання «Приватні листи XVIII ст.» [3, 5–15] і ґрунтовному розділі колективної монографії «Жанри і стилі в історії української літературної мови» [4, 93–130]. На думку дослідника, приватні листи в умовах XVIII ст. самостійного жанру ще не становили [3, 7]. У підручнику «Історія української літературної мови» В. Русанівський дав коротку характеристику мови приватних листів [5, 140–142], основною відмінністю яких від ділових документів вважав прізвиська [5, 140]. Нашу увагу привернув фразеологічний рівень цих пам'яток, творцями яких, на відміну від об'єкту сучасних досліджень – епістолярію письменників XIX–XX ст., були представники різних верств українського етносу.

Як зазначає В. Передрієнко, саме фразеологізми різного походження (книжного, з юридичної та військової сфер та ін.), прислів'я, приказки, що демонструють проникнення живомовного елемента у книжно-писемне середовище, засвідчують відмінність епістолярних пам'яток від офіційно-ділових, наводить [3, 108–109]. В. Русанівський, навпаки, дає лаконічний коментар про фразеологію досліджуваних текстів: «Природа приватних листів не дає змоги для широкого використання фразеології. І все ж окремі стали сполуки тут трапляються: *вири не доймаєте* (48); *скоро свѣтъ* (81); *в ми[с]лѣ не снилося* (92); *И положено в[ъ] довгий ящикъ* (97); *впокою не дае[т]* (134)» [5, 142]. Зафіксований у приватних листах фразеологізм *положити в(ъ) довгий ящикъ* став об'єктом дослідження В. Денисюка [1].

Приватний епістолярій XVIII ст. не можна сприймати в сучасному його розумінні. Якщо сучасний лист значною мірою тяжіє до письмової форми розмовно-побутового стилю, то лист трьохсотлітньої давнини ще повністю послуговується нормами ділового стилю староукраїнської літературної мови, а народнорозмовний компонент починає проникати в нього у зв'язку з позамовним чинником – поширенням такого виду обміну інформацією, як пошта. Аналізований епістолярій демонструє двополюсність ситуації: з одного боку, традиції ділового листування вимагають обов'язкового дотримання вимог стилю, з іншого – розмовна стихія проникає в манеру письма, визначаючи вибір мовних засобів. Лист як письмова форма комунікації робить її підготовленою, з обдуманим вибором мовних одиниць та врахуванням реалізації їх контекстуальних смислів відповідно до завдань комунікативної стратегії адресанта, у чому і проявляється прагматичний аспект листування. Приватний лист як мовленнєвий витвір нині має індивідуальний характер. Про це також маємо пам'ятати, оскільки ділове листування не завжди було позначене індивідуальністю. У цьому разі доводиться констатувати, що діловий лист – це значною мірою соціалізований, а не індивідуалізований продукт, коли в його творенні брали участь і, наприклад, гетьман, старшина, писар. XVIII ст. дозволяє простежити зміну статусу листа на індивідуальний комунікативно-прагматичний текст.

Проблемним залишається й те, що правильно сприйняти й інтерпретувати історичний текст може тільки носій відповідної мови чи її варіанту, а це вимагає від дослідника застосування дискурс-аналізу, що дозволить з'ясувати специфіку відображення людиною XVIII ст. навколишнього світу, соціуму, проаналізувати реальний вияв взаємодії комунікативної, когнітивної та прагматичної функцій мови в конкретних соціокультурних ситуаціях.

Ще однією ключовою ознакою приватного листування є поступовий відхід від моно- та перехід до політематичності, що також позначилося на входженні народнорозмовної стихії.

Спадком попереднього періоду й активним комунікативним засобом залишається ділова фразеологія. Стійкі сполучення слів слугують учасникам листування для позначення різних реалій та дій, що стосуються ділових відносин. Темпоральність на фразеологічному рівні в листах репрезентована переважно мінімальними фразеологізмами *по гробъ, за живота, по жизнь, вѣ би(т) но(ст)* та ін., що є своєрідними заміниками точних хронологічних маркерів – чисел/числівників та прислівників, напр.: *В(ъ) битность мою в(ъ) Стародубѣ, в дому ѣм(с). м̃(с). п̃ней(,) якій*

розговорѣ имѣлъ я з(ѣ) вѣ(с). мѣ(с). панюю ѿ сродствѣ (77; тут і далі подаємо номер сторінки за виданням: Приватні листи XVIII ст. / підготував до видання В. А. Передрієнко. – К. : Наук. думка, 1987. – 173 с.); *И поки я при продажи оною моего Давидовского двора покойному родителю пна Владимира заводилѣ, чимъ онѣ, покойній, за живота своего бѣ(з) всяко(г)[о] спору з покойнимъ же Ори(д)рикевичемъ (,) по жизнь свою, владѣ(л), и за огорожу умершимъ Ори(д)рикевичемъ на томъ же мѣстѣ, гдѣ і ннѣ вше блгородіе о(т)городи(л)ся, уду(н)дова(н)но (,) чре(з) долгое время стоячую, онѣ, покойній пнѣ Войцеховичѣ, не спорилѣ (96); Проти(в) чѣ(г)[о] в отвить сама я вѣ. м. пну объявляю, что(б) наши люде в(ѣ) озера(х) вѣ. м. пна тайне рыбу ловили, того не уповаю (;), точію оніе тягли еще при битно(с)ти мужа моего неводѣ в(ѣ) свои(х), а не вѣ(ѣ)м. м. пна озера(х) (109); Я чре(з) сіе всенижайшою мое почтеніе вамѣ (,) дражайшому брату Пѣ(т)ру Ивановичу (;) і дражайшо(му) брату Якиму Семеновичу з сыномъ моимъ о(т)давъ, себе нео(т)емлемоу приязны (,) і сина моего (;) препоручивѣ (,) пишуъ по гробѣ мой тако(;) (136) та ін. З-поміж фразеологізмів, що реалізують темпоральну семантику, звертає на себе увагу сполучення слів скоро свѣтѣ, яке засвідчує перехід прислівника скоро в частку, а тому його також зараховуємо до мінімальних, напр.: ... в(ѣ) панській жуковській дворѣ в(ѣ) прійдучую суботу, скоро свѣтѣ, прыпровадыти (81) – «удосвіта».*

Виявляє активність і традиційний для ділового мовлення фразеологізм бити чолом, який в аналізованих текстах реалізує семантику «скаржитися», напр.: *Тѣди, понева(ж) онѣ и (в)казу вашого пнѣско(г)[о] не по(с)луше(н), то мушу на его в суду Енера(л)но(г)[о] би(т) чело(м) (22); Другія нши дела, Бондарцовѣ, Дудки, Примака и другихѣ (,) кои бю(т) чело(м) о козацѣ(с) тѣѣ, до приезде вшего комисия о(т)срочила (107); «виявляти повагу», напр.: Жѣна моя (,) а вѣ. м. добродѣя доче(р) (,) при обятіи ногѣ его отецески(х) нижайше б(ѣ) тѣ чоломѣ (55). Як засвідчують листи, наведені фразеологізми вступають з іншими стійкими сполученнями слів у системні зв'язки, зокрема синонімічні, напр.: «скаржитися»: *тѣпѣ(р), будучи в Гадячо(м), хотѣ(л) на его жалобу пре(к)лада(т), то(л)ко бѣ(з) волѣ вашо(й) пнѣско(й) ро(з)ми(с)лили(м)ся; а тѣпѣ(р), ко(г)да не будѣ(т) мило(с)ти вашо(й) пнѣско(й), то мушу о (с)вята(х) пре(к)лада(т) жалобу о то(м) (22); «виявляти повагу»: В(ѣ) неза(б)венной памяти имѣючи я осо(б)лившую вѣ(с). до(б)родѣя ко мнѣ (,) и убогому домишку моему отецескую милость и призрѣніе (,) не могѣ того оставить (,) что(б) при случившейся окказіи не восписать до(л)жного моего поклона (86) (про синонімічні, а не антонімічні зв'язки цих фразеологізмів свідчить подвійне заперечення); Тутѣ же увѣдомляю васѣ (,) что я, по блгости бжіей... поклонѣ вамѣ свой засилаю (,) жѣлая и вамѣ здравствова(т) (123).**

Широкий арсенал фразеологічних одиниць репрезентує сферу запевнення, обіцянки, напр.: *Якѣ в(ѣ) бы(т)но(ст) вѣ(с)ти добродѣя в(ѣ) моемъ домку ізволили, вѣ(с)тѣ добродѣи, дати мнѣ такоѣ слово (31); Которіе Оума и Ігна(т) Го(р)батиѣ (,) на вѣрно(ст) ея ім(ѣ)перато(р)скому влч(с)тву к(ѣ) присяги тутѣ, в(ѣ) Стародубѣ, приведѣны (70); Того ради помянутіе (,) Семѣ(н) и Иванѣ Харкови (,) да Па(р)фѣ(нѣ) Кривоносѣ, по учиненіи и(мѣ) на вѣрно(ст) присяги (,) для жит(ѣ)я, з жѣнами (,) и дѣтми и(х) ... (74).*

Виразною рисою досліджуваного епістолярію є проникнення в його мовну тканину емотивної фразеології. Емоційна сфера у приватному листуванні XVIII ст., на відміну від сучасної української мови, репрезентована іменниковими та дієслівними, а не вигуківими фразеологічними одиницями. Наприклад, Яків Ширай у листі до Стефана Ширая повідомляє про судову тяганину, де просить останнього позичити грошей для швидкого і позитивного вирішення справи. Хвилювання останнього передано стійким сполученням слів *справа худа: И повторѣ прошу не ѿ(т)мовити, бо ежели п. войтѣ напередѣ мене // зайде в(ѣ) Глуховѣ, то моя справа худа (,) а когдѣ я послѣшу, тѣди надѣюся на млѣсть бжію, що не виграѣ (17).* Емоції можуть бути об'єктивовані за допомогою фразеологічних одиниць, які узувально не емотивні, проте контекстуально реалізують потенційну емотивність стійкого сполучення слів. У наведеному фрагменті, зокрема, акцентовано не стільки на матеріальному, скільки на емоційному аспекті: людина доклала багато зусиль і не хоче, щоб це було даремно.

Об'єктивує емоційну сферу і стійке сполучення слів *ско(л)ко силы мое(и)*, що безпосередньо вказує на неймовірне психічне напруження адресанта, напр.: *А что панѣ родитѣ(л)ка ваша тоѣ смѣла здѣлати самово(л)ствомѣ своимѣ на(д) мною (,) чѣго чѣ(ст)нимѣ и добримѣ людемѣ не ти(л)ко на(д) крѣвними (,) але и на(д) чюжими не при(с)тоитѣ (,) и ѿ то(м) я, ско(л)ко силы мое(и), хотя бы и самому ца(р)скому величѣ(ст)ву, готовѣ быть чело(м) ѿ кривдѣ мое(й) (21).* У реченні *Тѣди я, опосаючися, даби и оста(т)него з(ѣ)доровя (,) чо(г)[о] бжѣ не дай (,) не из(ѣ)бути, не пошла туда (31)* фразеологічна одиниця передає внутрішнє хвилювання Марії Бороховичевої за стан свого здоров'я. Градує цю семантику вигуківий фразеологізм *божѣ не дай*.

Іван Василієвич також описує свій психічний стан від пережитого на війні за допомогою стійкого сполучення слів, напр.: *Любо и многажди ізволили писати домой же, и една[к] же и тѣпѣ(р)*

через листопадавця вашмо(с)цьного, пожалуй(й), мо(с). добродѣю, вичекати малое время; еще и са(м) не могу прийти до чу(с)твия по(с)лѣ походу, и впре(дѣ) прошу моего добродѣя не ду(р)боватися (47).

Стійкі сполучення слів із соматизмом *серце* репрезентують щире хвилювання за долю адресата, напр.: *Извѣстилась я через старосту своего душатинского, что ви и по сее время болѣзнуете (,) то ср(д)цемъ моимъ сожалѣю (,) и желаю вамъ получи(т) первобитное здравие (130); Я сердцемъ своимъ весьма сожалѣю (,) что вселюбезнѣйшая сестриця моя никогда, коли б не пишете (,) какъ то и в(ѣ) бытно(ст) в(ѣ) ва(с) сна моего Федора (,) чрез(з) онога никакимъ пи(с)момъ мене не увѣдомила (133).*

Фразеологізми також слугують засобом іронії. Стійкі сполучення слів вступають у контекстуальні антонімічні відношення, перше з яких об'єктивує семантику підтвердження, друге – його заперечує, напр.: *Ежели надо(б)но вашему высокоблгородію, слово в(ѣ) слово, якъ пято(з) [о] колеса до воза, к себѣ мене в Солову (:), то кляче(й) сюда присла(т), которого времени за блго избрѣтено вами будетъ, соблговолите (127).*

В епістолярії на фразеологічному рівні знаходить вираження й концепт «обман» як одна з домінант усного побутового мовлення. Стійкі сполучення слів репрезентують як дійовий аспект, так і наслідки таких дій, напр.: *Ли(ст) вѣм. мѣ(с). пѣна и добродѣя дойшо(л) рукъ мои(х) (,) в(ѣ) которомъ изволилѣ вѣм. м. пѣнѣ и добродѣи виражати, что якоби я, в(ѣ) непотребной завзятости будучи, бавлюся нѣякими(с) увѣ(д) лывими словами ... Аже посла(н)ній вде(нѣ) ... ло(ж)не вицѣ добродѣеви доносили (,) что буд(ѣ)то я не(с)лушными словами жону свою обношу, вирѣкаючися оной (,) в(ѣ) томъ е(ст) неправда (,) и такъ де(р)жу (,) что доношчики шмулятиму(т) очима (32). Парадигму обману розширює стійке сполучення слів *во умѣ, ниже в ми(с)лѣ не снилося*, чий семантичні потенції проявилися у відповідному контексті, напр.: *Що и(х) чуючи плутов(с) тво, мо(ж)но бѣ всяко(му) разсуди(т), іжъ по всяки(мѣ) примѣромъ сѣму ста(т)ся не мо(ж)но (,) что в мене и во умѣ, ниже в ми(с)лѣ не снилося (92).**

Незаперечний народнорозмовний вплив демонструє активне використання адресантами паремійних одиниць, основним простором функціонування яких було усне мовлення, напр.: *А вѣм. пѣна прошу, не затрудняючи себе и мене, оддати всѣ минѣ по пораху(н)ку денги, // бо стари(х) людей при(с)лове – «Рука руку знае» (25); ... такъ надѣюся, что моеи вины жадной не обрѣтатиме(т) ся (,) якъ приповѣсть простая носи(т)ся (:); «Чия бша че(с)нику не ѣла, не буде(т) и па(х) нути» (33).*

Отже, приватні листи XVIII ст. демонструють широкий репертуар стійких сполучень слів, якими адресанти послуговуються для досягнення комунікативних цілей. Досліджуваний епістолярій засвідчує лінгвокреативний потенціал мовної особистості, що проявляється насамперед у вмілому доборі й використанні фразеологічних засобів для вербалізації і трансляції необхідної інформації.

Список використаних джерел

1. Денисюк В. В. Фразеологія українського епістолярію XVIII ст. / В.В. Денисюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика» : збірник наукових праць. Вип. 8. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2008. – С. 172–176.
2. Мацюк З. Фраземіка в контексті епістолярію Лесі Українки / З. Мацюк, М. Фенко // Лінгвістичні студії. – 2014. – Вип. 1. – С. 146–153.
3. Передрієнко В. А. Мова староукраїнських епістолярних пам'яток XVIII ст. / В. А. Передрієнко // Жанри і стилі в історії української літературної мови / Німчук В. В., Русанівський В. М., Чепіга І. П. та ін. – К. : Наук. думка, 1989. – С. 93–130.
4. Передрієнко В. А. Передмова / В. А. Передрієнко // Приватні листи XVIII ст. / підготував до видання В. А. Передрієнко. – К. : Наук. думка, 1987. – С. 5–15.
5. Русанівський В. М. Історія української літературної мови : підручник / В. М. Русанівський. – К. : АртЕк, 2001. – 392 с.

Анотація. *Епістолярій XVIII ст. є важливим джерелом вивчення розвитку фразеологічного фонду української мови. Аналізовані тексти засвідчують широкий арсенал фразеологізмів. Сподкопом попереднього періоду й активним комунікативним засобом у листах залишається ділова фразеологія. Проникнення в мовну тканину листів емотивної фразеології засвідчує відхід від власне ділового і витворення епістолярного стилю. Емотивна сфера у приватному листуванні XVIII ст. презентована переважно іменниковими та дієслівними фразеологічними одиницями.*

Зафіксовані фразеологічні одиниці засвідчують мінімальні трансформації: у структурі – чітко не закріплений порядок слів, у семантиці – контекстуальну об'єктивізацію потенційних значень.

Ключові слова: фразеологізм, стійке сполучення слів, епістолярний стиль, українська мова XVIII ст.

Summary. *Epistolary of the 18th century is an important source of studying the phraseological fund of the Ukrainian language development he. The specific of a private letter is that it is created in the process of communication. At the linguistic level, it serves as a reflection of the interpersonal relationship between the addresser and the addressee. Unlike other styles and genres, private letters are closer to the household sphere, which makes it possible to study the phraseology of live speech directly.*

The analyzed texts testify a wide arsenal of phraseological units. The business phraseology remains the heritage of the previous period and the active communicative means in the letters. Such stable combinations of words serve the correspondence participants and refer to different realities and actions related to business relations. The penetration into the letters linguistic tissue of emotional phraseology testifies the departure from the actual business and the creation of an epistolary style. Emotional sphere in private correspondence of the 18th century is presented predominantly by nominal and verbal phraseological units. In the explored texts phraseological units that verbalize the concept of «deception» are active. Such stable combinations of words objectify both action and its consequences.

The fixed phraseological units testify the minimal transformations: in the structure there is a stable word order, in semantics, the contextual objectification of potential values.

Key words: phraseological unit, stable combination of words, epistolary style, Ukrainian language of the 18th century.

Отримано: 7 серпня 2017 р.

УДК 811.161.2'42

Н. М. Дзюбак

ФОРМАЛЬНО-СИНТАКСИЧНІ, СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНІ ТА КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДОКРЕМЛЕНИХ ОБСТАВИН У ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСІ

Мова засобів масової інформації (ЗМІ) в усі часи привертала увагу мовознавців як своєрідна вербальна система, що функціонує для адекватного відображення подій, фактів, явищ реальності, з метою обговорення, відстоювання та пропаганди важливих суспільно-політичних ідей, сприяння суспільному розвитку, вирішення суспільно-політичних питань, активного впливу на реципієнта, спонукання його до активної діяльності тощо. Стиль сучасних ЗМІ акумулює літературну (унормовану і кодифіковану) та художню (естетично опрацьовану) форми національної мови. Такий синтез сучасні мовознавці трактують по-різному: розглядають як один із функціональних стилів літературної мови, а також інтерпретують як мову в її суспільно-політичній функції, при цьому йдеться вже не про окремий стиль, а про особливий модус мови взагалі [1, 45], для якого притаманні специфічні прийоми, форми та засоби. Серед останніх вагоме місце посідають відокремлені члени речення.

Теорію відокремлення започаткували М.І. Греч, Ф.І. Буслаєв, О.М. Пешковський. В українському мовознавстві питання відокремлених членів речення ґрунтовно чи побіжно розробляли О.О. Потебня, Л.А. Булаховський, Ю.В. Шевельов, Б.М. Кулик, О.С. Мельничук. Дослідження цих мовознавців ґрунтувалися переважно на формально-синтаксичному підході. У кінці ХХ століття теорія відокремлення зазнає перегляду з урахуванням логіко-семантичного і комунікативно-прагматичного підходів. Нові аспекти значно змінюють розуміння відокремлення та оновлюють теорію відокремлених членів речення. І.Р. Вихованець, К.Г. Городенська, М.В. Русанівський, П.С. Дудик, А.П. Загнітко, І.І. Слинко, М.Я. Плющ, А.К. Мойсієнко та інші сучасні дослідники характеризують відокремлені члени речення як компоненти з опосередкованим зв'язком, і розглядають з позиції породження простого речення, ускладненого напівпредикативними (другоряднопредикативними) відношеннями та суб'єктивно-прагматичними відношеннями пояснення, доповнення, уточнення, що визначають комунікативні наміри мовця в мовленнєвому акті (дискурсі, тексті) [2; 3; 4; 5, 109–119].

Різні аспекти розгляду відокремлених членів речення призвели до паралельного існування у мовознавстві традиційної та функціональної концепцій відокремлення, що спричинило значні труднощі в систематизації та класифікації відокремлених компонентів.